

Hallituksen esitys laeiksi puoluelain sekä ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi puoluelakia ja ehdokkaan vaalirahoituksesta annettua lakia.

Puoluelain nojalla maksettavan valtionavustuksen (puoluetuki) käytön valvonta siirrettäisiin oikeusministeriöltä Valtiontalouden tarkastusvirastolle. Puoluetukea voisi jatkossa saada eduskuntapuolueiden lisäksi puolue, joka saa vähintään kahden prosentin valtakunnallisen kannatuksen eduskuntavaaleissa. Puoluetukea saavaa puoluetta ei myöskään poistettaisi puolerekisteristä, vaikka se ei olisi saanut kansanedustajapaikkaa kaksissa peräkkäisissä eduskuntavaaleissa.

Puoluelaista poistettaisiin säännös, jonka mukaan puoluetuen jakoperustetta tarkistetaan, jos vähintään puolet puolueen kansanedustajista luopuu edustamasta puoluetta eduskunnassa.

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeus laajennettaisiin presidentinvaalissa tukiyhdistyksiin. Ilmoitusvelvollisuus vaalirahoituksesta europarlamenttivaaleissa laajennettaisiin koskemaan myös toista varaedustajaa.

Esityksen tavoitteena on selkeyttää vaalirahoituslainsäädäntöä, lisätä vaalirahoituksen läpinäkyvyyttä, parantaa valvonnan puolueettomuutta ja edistää pientä kannatusta saaneiden puolueiden taloudellista asemaa.

Ehdotettujen lakien on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 JOHDANTO	3
2 NYKYTILA	3
2.1 Puoluetuki	3
2.2 Vaalirahoitus.....	4
3 EHDOTETUT MUUTOKSET	5
3.1 Puoluetuen laajentaminen	5
3.2 Puoluetuki ja vaalikauden aikana tapahtuvat muutokset	5
3.3 Puoluetuen valvonnan siirtäminen	6
3.4 Ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen	6
3.5 Muut ehdotukset.....	6
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	6
5 ASIAN VALMISTELU	7
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	8
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	8
1.1 Puoluelaki	8
1.2 Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta	9
2 VOIMAANTULO.....	10
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	10
LAKIEHDOTUKSET	11
1. Laki puoluelain muuttamisesta	11
2. Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	14
LIITE	18
RINNAKKAISTEKSTIT	18
1. Laki puoluelain muuttamisesta	18
2. Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	23

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Puoluelaki (10/1969) tuli voimaan 1 päivänä helmikuuta 1969. Laissa säädetään muun muassa puolueeksi rekisteröitymisen edellytyksistä, puolueille myönnettävästä valtionavustuksesta ja puolueiden varainkäytön valvonnasta. Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta (273/2009) tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta 2009.

Vuosina 2009-2010 uudistettua vaali- ja puoluerahoituslainsäädäntöä (laki ehdokkaan vaalirahoituksesta 273/2009 ja sen muutokset 684/2010 sekä puoluelain muutokset 683/2010) on vähintään kertaalleen sovellettu kaikissa eri vaalityypeissä: europarlamenttivaaleissa 2009 ja 2014, eduskuntavaaleissa 2011 ja 2015, presidentinvaalissa 2012 ja kunnallisvaaleissa 2012.

Eduskunta edellytti kannanotossaan 11.2.2014 tarkastusvaliokunnan mietinnön 9/2013 vp. johdosta, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin ja selvittää vaali- ja puoluerahoitusta koskevat uudistamistarpeet. Oikeusministeriö asetti eduskunnan kannanoton johdosta parlamentaarisen työryhmän 21.11.2014 selvittämään vaali- ja puoluerahoituslainsäädännön tarkistamista. Työryhmä luovutti mietintönsä oikeusministeriölle 22.4.2015 (Oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 29/2015).

Vaali- ja puoluerahoituslainsäädännön tarkistamista selvittävän työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus siitä, millä tavoin eduskunnan tarkastusvaliokunnan esittämät ja muut mahdolliset vaali- ja puoluerahoitusta koskevat kehittämis ehdotukset olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa. Työryhmän tuli arvioida myös Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston vuonna 2011 Suomelle antamien vaali- ja puoluerahoitusta koskevien suositusten toteuttamismahdollisuuksia ja tarvittaessa tehdä ehdotukset niiden toteuttamiseksi.

Vuosina 2009-2010 uudistettu vaali- ja puoluerahoituslainsäädäntö on käytännössä osoittautunut toimivaksi. Se turvaa hyvin rahoituksen läpinäkyvyyttä, minkä muun muassa Euroopan neuvoston korruptionvastainen toimielin GRECO on todennut (Greco RC-III (2011) 13E).

Kun vaali- ja puoluerahoituslainsäädäntöä kehitetään, on edelleen tärkeää antaa äänestäjille todenmukainen kuva vaalikampanjoiden rahoituksesta ja siitä, miten rahat on käytetty. Lisäksi halutaan varmistaa, että vaali- ja puoluerahoituslainsäädäntöön liittyvät hallinnolliset menettelyt ovat mahdollisimman sujuvia puolueiden, ehdokkaiden ja viranomaisten näkökulmasta.

Tällä esityksellä toteutetaan vaali- ja puoluerahoituslainsäädännön tarkistamistarpeita selvittäneen työryhmän lainsäädäntöä koskevat ehdotukset. Lisäksi esitetään hallitusohjelmakirjauksen (Ratkaisujen Suomi, Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015) mukaisesti puoluelakia muutettavaksi niin, ettei puoluetuen jakoperustetta tarkistettaisi, vaikka eduskuntavaalien välisenä aikana vähintään puolet jotakin puoluetta edustaneista kansanedustajista luopuisi edustamasta tätä puoluetta eduskunnassa.

2 Nykytila

2.1 Puoluetuki

Vuonna 1967 otettiin valtion tulo- ja menoarvioon määräraha puoluetoinnin tukemiseen. Tästä valtioavustuksesta käytetään yleisesti nimitystä puoluetuki. Avustukseen varattu määräraha on vaihdellut vuosikymmenien aikana. Puoluetukea on maksettu puoluelain mukaisesti

vain sellaisille puolueille, jotka ovat saaneet kansanedustajanpaikkoja. Keskustelua puoluetuen laajentamisesta myös muihin kuin eduskuntapuolueisiin on käyty vuosien kuluessa. Myös ETYJ totesi vuoden 2011 raportissaan, että puoluetuen rajaaminen vain eduskuntapuolueisiin on omiaan rajoittamaan demokraattista keskustelua ja suositteli harkitsemaan tuen maksamista joillakin edellytyksillä myös muille puolueille.

Valtion talousarviossa puoluetukeen varatun määrärahan myöntämispäätöksen valmistelu valtioneuvostossa kuuluu valtioneuvoston kansliasta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan valtioneuvoston kanslialle. Avustuksen myöntämisen osalta puoluelain 9 §:n 3 momenttiin lisättiin säännös, jonka mukaan avustuksen myöntää hakemuksesta valtioneuvosto. Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 4 §:n 3 kohdan mukaan yhteiskuntapoliittisesti merkittävien määrärahojen jaoista ja niiden ehdoista päättää valtioneuvoston yleisistunto. Puoluetuen myöntäminen edellyttää sen hakemista.

Vuoden 2010 lainmuutoksen yhteydessä puoluelain 9 e §:n mukaan oikeusministeriön tehtäväksi jäi valvoa puoluetuen käyttöä sekä puoluelain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista siltä osin kuin valvonta ei kuulu Valtiontalouden tarkastusviraston tehtäväksi. Jos puoluetuen valvonnassa ilmenisi puoluelain 11 §:ssä tarkoitettuja seikkoja, voisi valtioneuvoston yleisistunto määrätä puoluetuen maksamisen lopetettavaksi sekä jo maksetun tuen tai sen osan takaisin perittäväksi.

Puoluetuen myöntöpäätöksen valmisteluun kuuluu sen selvittäminen, että minkään puolueen osalta ei ole aihetta ryhtyä avustuksen takaisinperintään. Oikeusministeriön tulee toimittaa valvonnassaan esiin tulleista tai tietoonsa saamista seikoista välittömästi tieto valtioneuvoston kanslialle, jotta se voi valmistella avustuksen maksatuksen keskeyttämis- tai takaisinperintäpäätöksen.

Valtiontalouden tarkastusviraston tehtävänä on toimia riippumattomana valtiontalouden ulkoisena tarkastajana. Asemansa perusteella tarkastusvirasto voi riippumattomasti arvioida esimerkiksi valtionapuviranomaisten toimintaa. Nykyinen lainsäädäntö on johtanut siihen, että Valtiontalouden tarkastusvirasto on jo keskeinen toimija puolueiden rahoituksen valvonnassa. Puolueiden on toimitettava samat tilinpäätösasiakirjat oikeusministeriölle ja tarkastusvirastolle, jotka kumpikin valvovat tosiasiallisesti sitä, miten puolueen kirjanpito on järjestetty, mistä rahaa tulee ja mihin sitä käytetään. Oikeusministeriön ja Valtiontalouden tarkastusviraston valvonta kohdistuu eri asioihin, ministeriön puoluetuen käyttöön ja tarkastusviraston puolueen muuhun rahoitukseen.

Puoluelain mukaan jos eduskuntavaalien välisenä aikana kunkin vuoden valtion talousarvion julkaisemiseen mennessä vähintään puolet jotakin puoluetta edustaneista ja puolueen valtionavustusosuutta laskettaessa mukaan luetuista kansanedustajista on ilmoittanut eduskunnan puhemiehelle luopuvansa edustamasta tätä puoluetta eduskunnassa, on puoluetuen jakoperustetta tarkistettava siten, että tapahtuneet siirtymiset otetaan huomioon. Säännöstä on sovellettu viisi kertaa: Suomen Maaseudun Puolueen eduskuntaryhmän kahtiajakautumisessa vuonna 1972, Suomen Kansan Yhtenäisyyden Puolueen eduskuntaryhmän kahtiajakautumisessa Keskuksipuolueeseen vuonna 1977, Suomen Maaseudun Puolueen eduskuntaryhmän hajoamisessa vaalikaudella 1991-1995 ja Suomen Maaseudun Puolueen ainoan kansanedustajan siirtymisessä edustamaan uutta Perussuomalaiset-puoluetta vuonna 1995 sekä Remonttiryhmän ainoan kansanedustajan siirtymisessä Suomen Sosialidemokraattiseen Puolueeseen vuonna 2001.

2.2 Vaalirahoitus

Vaalirahoituksella tarkoitetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetussa laissa rahoitusta, jolla katetaan ehdokkaan vaalikampanjan toteuttamisesta aikaisintaan kuusi kuukautta ennen vaalipäivää ja viimeistään kaksi viikkoa vaalipäivän jälkeen aiheutuneita kuluja riippumatta siitä, milloin nämä maksetaan.

Presidentinvaalissa vaalirahoitusilmoituksen on velvollinen tekemään ehdokkaan asettanut puolue tai ehdokkaan asettaneen valitsijayhdistyksen vaaliasiamies. Presidentinvaalikampanjat ovat kuitenkin käytännössä muodostuneet enemmän tukiyhdistys- kuin puoluevetoisiksi. Vaikka presidentinvaaleissa tukiyhdistyksillä on keskeinen rooli, ei tarkastusviraston tietojensaantioikeus nykyisellään koske tukiyhdistyksiä. Myöskään puolueella ei ole tiedonsaantioikeutta tukiyhdistyksiltä.

Europarlamenttivaaleissa ilmoitusvelvollinen on Euroopan parlamentin jäseneksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varajäseneksi määrätty. Euroopan parlamenttiin on kuitenkin noussut edustajia kesken kauden myös ensimmäisen varasijan ulkopuolelta. Näiden edustajien ei ole tarvinnut tehdä vaalirahoitusilmoitusta. Tämä on joskus koettu ongelmalliseksi vaalirahoituksen läpinäkyvyyden kannalta.

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo ehdokkaiden ja puolueiden saamaa tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen erittelyä sekä näihin liittyvien asiakirjojen laatimista ja toimitamista koskevien säännösten noudattamista. Vaalirahoituslain 10 §:n mukaan 3 momentin mukaan Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa eduskunnalle kertomuksen kahdeksan kuukauden kuluessa vaalien tuloksen vahvistamisesta. Hallituksen esityksen 13/2009 perusteella tähän päättyisi myös ilmoitusvelvollisen velvollisuus lisätietojen ja selvitysten toimittamiseen.

Tarkastusviraston valvonnassa ilmoitusvelvollista voidaan kehottaa toimittamaan puuttuva vaalirahoitusilmoitus tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta. Kehotuksen tehosteena voidaan käyttää uhkasakkomenettelyä. Kunnallisvaaleista saatujen kokemusten perusteella laissa asetettu määräaika voi aiheuttaa ongelman valvonnalle, mikäli ilmoitusvelvollinen pyrkii aktiivisesti välttämään ilmoituksen tekemistä. Prosessi voi viivästyä, jos uhkasakon asettamisesta valitetaan tai uhkasakon asettamis- tai maksuunmääräämispäätöstä ei saada toimitettua ilmoitusvelvolliselle tiedoksi.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa vuosittain puoluelain 9 e §:n 5 momentin ja vaalirahoituslain 10 §:n 3 momentin nojalla eduskunnalle kertomuksen toiminnastaan puolue- ja vaalirahoituslainsäädännön valvonnassa. Ne sisältävät huomioita lainsäädännön toimivuudesta sekä valvonnan toteuttamisen rajoitteista.

3 Ehdotetut muutokset

3.1 Puoluetuen laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan, että myös muut kuin eduskuntapuolueet voisivat saada puoluetukea eduskuntavaaleissa saadun kahden prosentin valtakunnallisen kannatuksen perusteella. Muutoksella edistettäisiin eduskuntapaikkoja vaille jääneiden puolueiden toimintaedellytyksiä ja sitä kautta osin tuettaisiin poliittisen keskustelun monipuolisuutta. Samalla ehdotetaan, että puoluelain 6 §:ää muutetaan niin, että puoluetukea saavaa puoluetta ei poistettaisi puolerekisteristä, vaikka se ei olisi saanut kansanedustajapaikkoja kaksissa edeltäneissä eduskuntavaaleissa.

3.2 Puoluetuki ja vaalikauden aikana tapahtuvat muutokset

Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi puoluelain nykyinen sääntely, jonka mukaan puoluetuen jakoperustetta tarkistetaan, jos vähintään puolet puolueen kansanedustajista luopuu edustamasta kyseistä puoluetta eduskunnassa. Tämä tarkoittaa käytännössä, että puoluetuen maksamista puolueelle jatkettaisiin, vaikka vähintään puolet sen kansanedustajista lakkaisi edustamasta sitä eduskunnassa. Ehdotus korostaisi äänestäjien vaaleissa ilmaisemaa tahtoa eduskunnan kokoonpanosta. Vaalikauden aikana tapahtuvat edustajien siirtymiset puolueesta toiseen eivät tapahdu äänestäjien, vaan siirtyvien kansanedustajien tahdosta. Sellaisessa tilanteessa, jossa puolueen kaikki kansanedustajat siirtyisivät kesken vaalikauden edustamaan jotain toista tai joitain toisia puolueita, ehdotuksesta seuraisi, että puoluetukea ei lainkaan maksettaisi kyseisten siirtyvien kansanedustajien osalta, koska heidän alkuperäisesti edustamaansa puoluetta ei siirtymisten jälkeen edustaisi eduskunnassa yhtään kansanedustajaa.

3.3 Puoluetuen valvonnan siirtäminen

Esityksessä ehdotetaan, että puoluelain 9 e §:ssä kuvattu puoluetuen valvontatehtävä siirretään oikeusministeriöltä Valtiontalouden tarkastusviraston tehtäväksi. Valtiontalouden tarkastusvirastolla on perustuslaissa säädetty erityisrooli, johon tehtäviä muutoksia on tarkasteltava huolella valtiosääntöoikeuden näkökulmasta. Puolueiden valtionavustuksen käytön valvonnasta yhdessä Valtiontalouden tarkastusvirastolla jo nyt olevien puolueiden muun varainkäytön valvontatehtävien kanssa muodostuu luonteva toiminnallinen kokonaisuus.

Muutos parantaa valvonnan riippumattomuutta. Valtiontalouden tarkastusviraston riippumattoman ja puolueettoman roolin ansiosta valvonnasta tulisi puolueettomampaa kuin poliittisesti johdetun oikeusministeriön toimiessa valvovana viranomaisena. Muutos myös ehkäisisi viranomaisten päällekkäisiä valvontatoimia ja keventäisi siten hallintoa.

3.4 Ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeuden laajentamista presidentinvaalissa tukiyhdistyksiin. Laajentaminen on tarkoituksenmukaista, jotta valvonta kohdistuu niihin toimijoihin, jotka tosiasiallisesti toteuttavat presidentinvaalikampanjoita.

Esityksessä ehdotetaan, että ilmoitusvelvollisuus vaalirahoituksesta laajennetaan europarlamenttivaaleissa koskemaan myös toista varaedustajaa. Muutoksilla parannetaan vaalirahoituksen avoimuutta.

3.5 Muut ehdotukset

Vaalirahoituslakiin lisättäisiin maininta tarkastusviraston suorittaman vaalirahoitusvalvonnan kestosta. Valvonta kestäisi kahdeksan kuukautta. Valtiontalouden tarkastusvirasto voisi kuitenkin viedä loppuun ennen määräajan päättymistä aloittamansa valvonnan, jotta ilmoitusvelvollinen ei voisi välttää ilmoituksen jättämiseltä viivyttämällä.

Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi vaalien nimi ”kunnallisvaalit” nimeksi ”kuntavaalit” uudessa kuntalaissa (410/2015) käytetyn termistön mukaisesti.

4 Esityksen vaikutukset

Puoluetuen laajentaminen myös muihin kuin eduskuntapuolueisiin parantaa pienten puolueiden toimintaedellytyksiä. Tämä voi kehittää demokraattista keskustelua ja moninaisuutta.

Puoluetuen laajentamisella muihin kuin eduskuntapuolueisiin voi olla kustannusvaikutuksia, joiden määrä riippuu valtion talousarviossa puoluetukeen varattavasta määrärahasta sekä puolueiden vaalimenestyksestä. Tällä hetkellä puoluetukea maksetaan noin 160 000 euroa kansanedustajapaikkaa kohden (tukea poliittiseen toimintaan 85 000 euroa sekä tukea tiedotustoimintaan ja viestintään 75 000 euroa). Muille kuin eduskuntapuolueille puoluetukea maksettaisiin huomattavasti vähemmän kuin sellaiselle eduskuntapuolueelle, jolla olisi yksi kansanedustajapaikka.

Esityksen taloudellisten vaikutusten arvioidaan jäävän vähäisiksi. Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa yksikään puolueista, jotka eivät saaneet kansanedustajapaikkaa, ei saavuttanut kahden prosentin valtakunnallista kannatusta. Pienpuolueista suurimman valtakunnallisen kannatuksen (0,8 %) sai Piraattipuolue. Tällä vaalikaudella muille kuin eduskuntapuolueille ei tulisi maksettavaksi puoluetukea. Näin ollen esityksellä ei voi olla vaikutuksia valtion talousarvioon ennen seuraavia eduskuntavaaleja.

Esityksellä siirrettäisiin puoluetuen valvontaan liittyvät tehtävät oikeusministeriöltä Valtiontalouden tarkastusvirastolle. Oikeusministeriössä tehtävän hoitoon ei ole osoitettu henkilötöyvuosia tai määrärahoja. Valtiontalouden tarkastusvirastolle aiheutuisi tehtävän vastaanottamisesta vähäiseksi arvioitava määrä uusia kustannuksia, jotka on välttämätöntä ottaa huomioon Valtiontalouden tarkastusviraston määrärahoissa, jotta uusi tehtävä ja viraston perustuslain 90 §:n mukainen perustehtävä voidaan hoitaa asianmukaisesti.

Kun Valtiontalouden tarkastusvirastolle siirretään uusia tehtäviä, on pidettävä huolta siitä, että ne eivät vaaranna tarkastusviraston riippumattomuutta. Lisäksi niillä tulee olla riittävä yhteys viraston perustehtävään. Puoluetuen valvonnan siirtämistä voidaan perustella puolueiden erityisasemalla ja niiden tiiviillä kytkennällä valtioelinten toimintaan. Esityksen ei arvioida vaarantavan tarkastusviraston perustehtävän toteuttamista.

Puoluelain mukaisen puolueiden varainkäytön valvonnan keskittäminen yhdelle viranomaiselle helpottanee puolueille valvonnasta aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Presidentinvaalin ja europarlamenttivaalien vaalirahoitusilmoituksia koskevat ehdotukset parantaisivat vaalirahoituksen läpinäkyvyyttä. Ehdotusten ei kuitenkaan arvioida vaikeuttavan ehdokkaaksi asettumista, koska muutokset koskevat vain presidentinvaalien tukiyhdistyksiä ja europarlamenttivaaleissa toiselle varasijalle tullutta.

5 Asian valmistelu

Esitys perustuu vaali- ja puoluerahoituslainsäädännön tarkistamista selvittävän työryhmän mietintöön (OM Mietintöjä ja lausuntoja 29/2015). Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus siitä, millä tavoin eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnöissään 9/2013 ja 6/2014 esittämät ja muut mahdolliset vaali- ja puoluerahoitusta koskevat kehittämissuhteudet olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa. Työryhmän tuli arvioida myös Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston vuonna 2011 antamien vaali- ja puoluerahoitusta koskevien suositusten toteuttamismahdollisuuksia ja tarvittaessa tehdä ehdotukset niiden toteuttamiseksi.

Esitys on jatkovalmisteltu oikeusministeriössä. Siitä pyydettiin lausuntoja puolerekisteriin merkityiltä puolueilta, valtioneuvoston kanslialta, valtiovarainministeriöltä ja Valtiontalouden tarkastusvirastolta sekä ministeri Lauri Tarastilta.

Lausunnon antoivat eduskuntapuolueista Suomen Sosialidemokraattinen puolue r.p., Suomen ruotsalainen kansanpuolue r.p., Vihreä Liitto r.p. ja Vasemmistoliitto r.p. Muista puolueista Piraattipuolue r.p. ja Suomen Kommunistinen puolue r.p. antoivat lausunnon. Lausunnot saatiin myös valtioneuvoston kanslialta, Valtiontalouden tarkastusvirastolta, ministeri Lauri Tarastilta, Meidän Turku – Vårt Åbo ry:ltä ja Mikko Merikiveltä. Lausunnoissa esitettiin erilaisia näkemyksiä hallituksen esitysluonnoksesta. Lausunnoissa otettiin kantaa erityisesti kahteen muutosehdotukseen: puoluetuen laajentamiseen ja puoluetuen valvonnan siirtämiseen oikeusministeriöltä Valtiontalouden tarkastusviraston tehtäväksi.

Piraattipuolue, Suomen Kommunistinen puolue, Meidän Turku – Vårt Åbo ja Mikko Merikivi vastustavat tai pitävät riittämättömänä ehdotusta puoluetuen maksamisesta vaaleissa kahden prosentin valtakunnallisen kannatuksen saavuttaneille puolueille. Nykyinen esitys ei edistä pienten puolueiden taloudellista asemaa. Kahden prosentin kannatuksella on jo mahdollista saada kansanedustajapaikka ja historiassa muut kuin eduskuntapuolueet eivät ole saavuttaneet kahden prosentin kannatusta. Lausunnoissa tuodaan esiin vaihtoehtoisia malleja pienten puolueiden rahoitukseen, muun muassa kansanedustaja Oras Tynkkysen lakialoite (12.3.2015 LA 108/2014), jonka mukaan puoluetukeen olisivat oikeutettuja kaikki puolueet, jotka ovat saaneet viimeisimmissä eduskuntavaaleissa vähintään 5 000 ääntä. Muut lausunnonantajat kannattavat puoluetuen laajentamista hallituksen esityksen mukaisesti.

Valtiontalouden tarkastusvirasto ja Suomen Kommunistinen puolue tuovat esiin vastustavansa puoluetuen valvonnan siirtämistä Valtiontalouden tarkastusviraston tehtäväksi. Muut lausunnonantajat joko eivät ota erikseen kantaa tähän ehdotukseen tai kannattavat sitä. Suomen Kommunistisen Puolueen mukaan valvonnan siirtäminen voisi johtaa liialliseen vaikutusvalan keskittymiseen.

Valtiontalouden tarkastusvirasto katsoo, että puoluetuen käytön valvonta on luonteeltaan tavanomainen valtionavustuksen käytön valvontatehtävä, joka tulisi keskittää valtioneuvoston kansliaan, koska valtioneuvoston kanslia myöntää tuen. Tarkastusvirasto katsoo, että puoluetuen valvontatehtävä olisi käytännössä ristiriidassa perustuslain 90 §:n kanssa. Tarkastusvirasto korostaa, ettei se ole sellainen keskushallinnon viranomais, jolle perustuslain mukaan voitaisiin osoittaa erilaisia hallinnolle kuuluvia tehtäviä. Mikäli tehtävä kuitenkin siirrettäisiin, myöskään valtionavustuksen takaisinperintää tai maksatuksen keskeyttämistä ei tulisi jättää keskushallintoviranomaisen tehtäväksi.

Valtioneuvoston kanslia katsoi, että puoluetuen myöntämisedellytykset 2 %:n valtakunnallisen kannatuksen eduskuntavaaleissa saaneille puolueille pitäisi määritellä laissa tarkemmin. Valtioneuvoston kanslia katsoo, että kyseessä on budjettilaki, jota ei voida viedä eduskunnan käsiteltäväksi esitetyssä muodossa. Ehdotusta hallituksen esitykseksi muokattiin valtioneuvoston kanslialta saadun lausunnon johdosta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Puoluelaki

2 § ja 3 §. Pykälään ehdotetaan muutettavaksi sana ”kunnallisvaaleissa” sanaksi ”kuntavaaleissa”.

6 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, ettei eduskuntavaaleissa vähintään kaksi prosenttia koko maassa annetuista äänistä saanutta puoluetta poistettaisi puolerekisteristä. Valtakun-

nallinen kannatus määriteltäisiin kaikkien vaalipiirien yhteenlasketun tuloksen perusteella. Annetuilla äänillä tarkoitetaan annettuja hyväksytyjä ääniä. Tieto valtakunnallisesta kannatuksesta on vaalien jälkeen saatavilla oikeusministeriön ylläpitämässä vaalien tulos- ja tietopalvelussa www.vaalit.fi ja Tilastokeskuksen vaalitilastoissa. Ehdotus liittyy 9 §:ään lisättäväksi ehdotettavaan 3 momenttiin.

9 §. Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi ensimmäisen momentin kolmas virke, jotta eduskuntavaalien välisenä aikana tapahtuvat kansanedustajien siirtymiset eivät vaikuttaisi puolueelle maksettavan puoluetuen määrään. Jatkossa valtionavustuksen (puoluetuki) jakoperustetta ei vaalikauden aikana tarkistettaisi sillä perusteella, että jokin määrä puolueen kansanedustajia luopuu kannattamasta puoluetta eduskunnassa.

Pykälään lisättäisiin uusi kolmas momentti, jossa todettaisiin, että avustukseen on oikeutettu myös puolue, joka viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa on saanut vähintään kaksi prosenttia koko maassa annetuista äänistä. Maksettavan avustuksen määrä riippuisi eduskunta- puolueille varatun tuen määrästä. Ehdotettuun avustukseen sovellettaisiin muutoin puoluelain valtionavustusta koskevia säännöksiä.

9 d §. Pykälän ensimmäisestä momentista ehdotetaan poistettavaksi ”ja oikeusministeriölle”, koska oikeusministeriö ei enää vastaisi puoluetuen käytön valvonnasta. Ensimmäisestä ja toisesta momentista muutettaisiin toimitettavista asiakirjoista ilmaisu ”tilinpäätös liitteineen” täsmällisemmäksi ilmaisuksi ”toimintakertomus ja tasekirja”.

9 e §. Ensimmäinen momentti ehdotetaan kumottavaksi. Toiseen momenttiin, josta tulisi ensimmäinen momentti, lisättäisiin 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käyttö Valtiontalouden tarkastusviraston valvonnan kohteeksi. Vastaavasti kolmas momentti siirtyisi ensimmäisen momentin poistamisen johdosta toiseksi momentiksi.

11 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että Valtiontalouden tarkastusvirasto määräisi puoluetuen takaisinperinnästä valtioneuvoston yleisistunnon sijaan. Tämäkin muutos vahvistaisi puolerahoitusvalvonnan kokonaisuuden riippumattomuutta.

1.2 Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta

1 §, 4 §, 6 §, 9 § ja 12 §:n 2 momentti. Pykäliin ehdotetaan muutettavaksi sana ”kunnallisvaaleissa” sanaksi ”kuntavaaleissa”.

5 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi ilmoitusvelvolliseksi europarlamenttivaaleissa toiselle varasijalle tullut. Koska vaalilain mukaan vaalien tulosta vahvistettaessa ei määrätä toista varaedustajaa, eikä tässä yhteydessä ehdoteta muutettavaksi vaalilakia, toiseen varaedustajaan viitataan tässä pykälässä vaalilain 91 §:ssä tarkoitetussa nimisarjassa seuraavana olevana ehdokkaana. Pykälässä muutetaan myös sana ”kunnallisvaalit” sanaksi ”kuntavaalit”. Pykälään lisätään toinen momentti, jossa säädetään presidentinvaalin tukiyhdistykselle velvollisuus tietojen toimittamiseen varsinaiselle ilmoitusvelvolliselle eli tässä tapauksessa presidenttiehdokkaan asettaneelle puolueelle tai valitsijayhdistykselle. Valtiontalouden tarkastusvirasto saisi näin myös tukiyhdistysten varainkäytön osaksi valvontaansa. Vaalirahoituslaissa ei ole aiemmin ollut tämänkaltaista tiedonantovelvollisuutta. Puoluelaisissa on vastaavia säännöksiä muun muassa puolueyhdistysten osalta.

10 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi maininta Valtiontalouden tarkastusviraston valvonnan kestosta. Säädetty määräaika ei kuitenkaan olisi esteenä ennen määräajan päättymistä aloitettujen valvontaprosessien viemiselle loppuun.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016. Siirtymävaiheessa oikeusministeriö suorittaisi vielä vuoden 2015 osalta puolueiden valtionavustuksen käytön valvonnan.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 90 §:n 2 momentin mukaan valtion taloudenhoidon ja valtion talousarvion noudattamisen tarkastamista varten eduskunnan yhteydessä on riippumaton Valtiontalouden tarkastusvirasto. Tarkastusviraston pääsiällinen tehtävä on valtion taloudenhoidon tarkastaminen. Tarkastusviraston asemasta ja tehtävistä säädetään 2 momentin mukaan tarkemmin lailla. Virastolle ei voida tavallisella lailla antaa mitä tahansa tehtäviä.

Perustuslakivaliokunta on aiemmassa tulkintakäytännössään (PeVM 2/2009 vp, 3/2010 vp) suhtautunut sallivasti siihen, että tarkastusvirastolle on osoitettu joitakin erityisiä hallintotehtäviä, kuten ehdokkaiden vaalirahoituksen ilmoitusvelvollisuuden valvonta. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että johtuen tarkastusviraston riippumattomasta ja puolueettomasta roolista tarkastusvirasto on tämänkaltaiseen valvontatehtävään sopivampi kuin valtioneuvoston osana toimiva oikeusministeriö. Vastaava riippumattomuusperustelu on merkityksellinen myös pohdittaessa sopivinta viranomaista puoluetuen käytön valvontaan.

Puoluetuki on erityislaatuinen valtioelinten toimintaan liittyvä avustus. Valtiontalouden tarkastusvirastolle ehdotetulla puoluetuen käytön valvontatehtävällä on kiinteä yhteys perustuslailla turvatuun demokraattisen järjestelmän toimintaan ja siihen tunnettuun luottamukseen. Ehdotetun valvontatehtävän voidaan katsoa soveltuvan luontevasti osaksi Valtiontalouden tarkastusviraston nykyistä tehtäväkokonaisuutta. Ehdotuksen ei voida katsoa johtavan siihen, että tarkastusvirastosta itsestään tulisi valtionapuviranomainen valtionavustuslaissa tarkoitettulla tavalla. Puoluetuki on erityislaissa tarkasti säädetty yhteiskunnallisesti erityisen merkittävä avustus, jonka voidaan katsoa poikkeavan muista valtionavustuksista. Näillä perusteilla ehdotuksen arvioidaan olevan sopusoinnussa perustuslain 90 §:n 2 momentin kanssa. Esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

puoluelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puoluelain (10/1969) 2 ja 3 §:n suomenkielinen sanamuoto, 6 , 9 , 9 d , 9 e ja 11 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 ja 3 §:n suomenkielinen sanamuoto ja 6 § laissa 372/2012 sekä 9, 9 d, 9 e ja 11 § laissa 683/2010, seuraavasti:

2 §

Puolueen rekisteröinti

Puolueena rekisteröidään kirjallisesta hakemuksesta yhdistys:

- 1) jonka varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen;
- 2) jolla on vähintään 5 000 eduskuntavaaleissa, kuntavaaleissa tai europarlamenttivaaleissa äänioikeutettua kannattajaa;
- 3) jonka säännöt turvaavat kansanvaltaisten periaatteiden noudattamisen yhdistyksen päätöksenteossa ja toiminnassa; ja
- 4) jolla on säännöistä ilmenevän tarkoituksen toteuttamiseksi laadittu, yhdistyksen valtiollisessa toiminnassa noudatettavat periaatteet ja tavoitteet ilmaiseva yleisohjelma.

Toisen yhdistyksen jäsen-, paikallis-, rinnakkais- tai apuyhdistystä ei voida rekisteröidä puolueena.

Puolueen rekisteröiminen toimitetaan maksutta.

3 §

Rekisteröintihakemus

Rekisteröimishakemukseen on liitettävä:

- 1) ote yhdistysrekisteristä;
- 2) virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös voimassa olevista säännöistä;
- 3) yleisohjelma; ja
- 4) oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisia kortteja käyttäen laadittu luettelo puolueen kannattajista.

Luettelokortissa tulee olla:

- 1) kannattajan henkilötiedot;
- 2) hänen vakuutuksensa, että hän on äänioikeutettu eduskuntavaaleissa, kuntavaaleissa tai europarlamenttivaaleissa;
- 3) päiväys, joka ei saa olla yhtä vuotta vanhempi; ja
- 4) kannattajan omakätinen allekirjoitus.

6 §

Puolueen poistaminen rekisteristä

Puolue, jonka ehdokkaista ketään ei ole valittu edustajaksi tai joka ei ole saanut vähintään kahta prosenttia koko maassa annetuista äänistä viimeksi toimitetuissa eikä niitä edeltäneissä eduskuntavaaleissa, poistetaan rekisteristä. Puolue poistetaan rekisteristä myös, jos se on lakannut olemasta rekisteröitynä yhdistyksenä.

Puolue voidaan poistaa rekisteristä myös oman hakemuksensa perusteella.

9 §

Valtionavustus

Valtion talousarvion rajoissa voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärien osoittamassa suhteessa. Puolueen avustuksesta osa voidaan osoittaa muun yhdistyksen toiminnan tukemiseen.

Avustukseen on oikeutettu 1 momentissa tarkoitettujen puolueiden lisäksi myös sellainen puolue, jota viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa yhteislistoilta tai valitsijayhdistysten listoilta valitut kansanedustajat ovat eduskunnan puhemiehelle ilmoittaneet haluavansa edustaa ja joka jatkaa asianomaiset yhteislistat antaneiden tai valitsijayhdistykset perustaneiden äänestäjäryhmien poliittista toimintaa. Edellytyksenä on kuitenkin, että puoluetta ei ole merkitty puolurekisteriin ennen sitä vaalilaissa (714/1998) säädettyä määräpäivää, jona oikeusministeriön on mainittuja vaaleja varten viimeistään ilmoitettava vaalipiirilautakunnille puolurekisteriin merkityt puolueet. Avustus on jaettava noudattaen 1 momentissa säädettyjä jakoperusteita soveltuvin osin.

Avustukseen on oikeutettu 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen puolueiden lisäksi puolue, joka viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa on saanut vähintään kaksi prosenttia koko maassa annetuista äänistä. Tällaiselle puolueelle myönnettävä avustus on kolmasosa siitä, mitä 1 momentissa tarkoitettulle puolueelle myönnetään yhtä edustajanpaikkaa kohti.

Avustuksen myöntää hakemuksesta valtioneuvosto. Avustuksen maksaa valtioneuvoston kanslia.

Muutoin avustuksen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön sekä sen valvontaan sovelletaan tämän lain ohella, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

9 d §

Tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen

Puolue toimittaa Valtiontalouden tarkastusvirastolle puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitettun yhdistyksen tilintarkastuskertomuksen, toimintakertomuksen ja tasekirjan sekä 9 a §:n 1 momentissa tarkoitettut tilitykset ja tiedot. Avustuspäätöksessä tarkoitettun yhdistyksen on tätä varten toimitettava vastaavat asiakirjat ja tiedot asianomaiselle puolueelle. Puolueen asiakirjat ja tiedot toimitetaan kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun puolueen tilinpäätös on vahvistettu. Avustuspäätöksessä tarkoitettun yhdistyksen asiakirjat ja tiedot toimitetaan yhden kuukauden kuluessa yhdistyksen tilinpäätöksen vahvistamisesta.

Puolueen lähiyhteisöksi ilmoitettu yhteisö tai säätiö toimittaa Valtiontalouden tarkastusvirastolle tilintarkastuskertomuksensa, toimintakertomuksen ja tasekirjan, 9 a §:n 2 momentissa tarkoitettun erittelyn ja 9 c §:n 3 momentissa tarkoitettun lausunnon kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Yhteisö tai säätiö, jonka rahasto on

ilmoitettu lähiyhteisöksi, toimittaa vastaavat asiakirjat kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa tarkempia määräyksiä asiakirjojen ja tietojen toimitamisesta.

9 e §

Valvonta

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käyttöä sekä tämän lain tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista puolueen, puolueen lähiyhteisön ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen (*valvottava*) toiminnassa. Tässä tehtävässään virasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään tästä laista johtuvat velvollisuutensa.

Valtiontalouden tarkastusvirasto voi sakon uhalla velvoittaa valvottavan täyttämään velvollisuutensa, jos asiakirjoja tai tietoja ei ole viraston kehotuksesta huolimatta toimitettu, korjattu tai täydennetty tai niiden oikeellisuutta ja riittävyttä selvitetty ja laiminlyönti on kokonaisuutena arvioiden olennainen. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 15 §:ssä tarkoitettu uhkasakkolautakunta. Uhkasakon asettamiseen ja maksettavaksi tuomitsemiseen saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Valtiontalouden tarkastusviraston suorittamasta valvonnasta säädetään muutoin valtiontalouden tarkastusvirastosta annetussa laissa.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen toiminnastaan tämän lain noudattamisen valvonnassa.

11 §

Takaisinperintä

Valtiontalouden tarkastusvirasto voi määrätä 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen maksamisen lopetettavaksi sekä jo maksetun avustuksen tai sen osan takaisin perittäväksi siten kuin takaisinperinnästä valtionavustuslaissa säädetään. Maksaminen voidaan kuitenkin määrätä lopetettavaksi tai jo maksettu avustus kokonaan tai osittain takaisin perittäväksi myös puolueelta, joka olennaisesti laiminlyö tämän lain mukaan sille kuuluvan velvollisuuden. Jos velvollisuuden laiminlyöjä on avustuspäätöksessä tarkoitettu muu yhdistys, avustuksen maksamisen lopettaminen tai takaisinperintä saa koskea vain sille osoitettua avustuksen osaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

Puolueiden valtionavustuksen käytön valvontaan vuoden 2015 osalta sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 1, 4, 6 ja 9 §:n sekä 12 §:n 2 momentin suomenkielinen sanamuoto sekä 5 ja 10 §, sellaisina kuin niistä ovat 4 ja 6 §:n sekä 12 §:n 2 momentin suomenkielinen sanamuoto laissa 684/2010, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala ja tarkoitus

Tässä laissa säädetään ehdokkaan vaalirahoituksesta ja sen ilmoittamisesta eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, kuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa.

Lain tarkoituksena on lisätä vaalirahoituksen avoimuutta ja tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista sekä rajoittaa ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua.

4 §

Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea, jonka antajaa ei voida selvittää. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaisesta keräystoiminnasta saatua tukea.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa suoraan tai välillisesti samalta tukijalta enempää tukea kuin arvoltaan 3 000 euroa kuntavaaleissa, 6 000 euroa eduskuntavaaleissa ja 10 000 euroa europarlamenttivaaleissa. Tuki puolueissa (10/1969) tarkoitettulta puolueelta tai puolueyhdistykseltä voi kuitenkin olla tätä suurempi, jollei se sisällä mainittua rahamäärää enempää muulta tukijalta välitettävää tukea.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö saavat vastaanottaa ulkomaista tukea vaalikampanjaan vain yksityishenkilöiltä sekä ehdokkaan aatesuuntaa edustavilta kansainvälisiltä yhteisöiltä ja säätiöiltä.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea vaalikampanjaan valtiolta, kunnalta, kuntayhtymältä, valtion tai kunnan liikelaitokselta, julkisoikeudelliselta yhdistykseltä, laitokselta tai säätiöltä eivätkä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla valtion tai kunnan määräysvallassa olevalta yhtiöltä. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaista vieraanvaraisuutta.

Ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön on huolehdittava, että vaalikampanjaan kuuluvasta tai sitä tukemaan tarkoitettusta

maksullisesta mainoksesta käy ilmi mainoksen maksajan nimi. Yksityishenkilön nimeä ei saa kuitenkaan julkistaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen maksamansa mainoksen arvo on kuntavaaleissa pienempi kuin 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, europarlamenttivaaleissa tai presidentinvaalissa pienempi kuin 1 500 euroa.

5 §

Ilmoitusvelvollisuus

Velvollinen tekemään ilmoituksen vaalirahoituksesta on:

- 1) eduskuntavaaleissa kansanedustajaksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varaedustajaksi määrätty;
- 2) presidentinvaalissa ehdokkaan asettanut puolue ja ehdokkaan asettaneen valitsijayhdistyksen vaaliasiamies tai tämän varamies;
- 3) kuntavaaleissa valtuutetuksi tai varavaltuutetuksi valittu;
- 4) europarlamenttivaaleissa Euroopan parlamentin jäseneksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varajäseneksi määrätty sekä vaalilain (714/1998) 91 §:ssä tarkoitettussa nimisarjassa varajäsenestä seuraavana oleva ehdokas.

Edellä 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu tukiyhdistys tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö on presidentinvaalissa velvollinen toimittamaan ilmoitusvelvolliselle 8 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tietoja ja selvityksiä.

6 §

Ilmoitettavat tiedot

Ilmoitukseen merkitään:

- 1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;
- 2) ehdokkaan nimi, arvo, ammatti tai tehtävä, hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas, sekä eduskuntavaaleissa ehdokkaan vaalipiiri ja kuntavaaleissa se kunta, jossa ehdokas oli ehdolla;
- 3) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltynä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitulaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;
- 4) vaalirahoitus yhteensä sekä eriteltynä ehdokkaan omiin varoihin, ehdokkaan ottamiin lainoihin mukaan luettuina ilmoitusta annettaessa maksamattomina olevat laskut sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltynä tukeen yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueelta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta;
- 5) muut ilmoitusvelvollisen tarpeellisiksi katsomat tiedot vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Erikseen on ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, europarlamenttivaaleissa tai presidentinvaalissa vähintään 1 500 euroa. Jos tämä tuki on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tueksi luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös tieto välitetyn tuen antajasta.

Jos ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö on ottanut lainaa vaalikampanjan kulujen kattamiseksi, ilmoitukseen otetaan suunnitelma lainan takaisinmaksusta.

Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 2 momentissa mainittu rahamäärä.

Ehdokas, jonka vaalirahoitus kuntavaaleissa jää alle 800 euron, ei ole velvollinen antamaan 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Hänen tulee kuitenkin antaa kirjallinen vakuutus siitä, että hänen vaalirahoituksensa ei ole ylittänyt tässä momentissa säädettyä rajaa.

9 §

Oikeusministeriön tiedonantotehtävät

Oikeusministeriö toimittaa maksutta Valtiontalouden tarkastusvirastolle vaalilain 43 §:ssä tarkoitettujen valtakunnallisen ehdokasrekisterin tiedot sekä eduskuntavaaleissa, kuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa viipymättä vaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen ja presidentinvaalissa viipymättä ehdokasasettelun päättymisen jälkeen tiedot ilmoitusvelvollisista.

10 §

Valtiontalouden tarkastusviraston valvontatehtävät

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Tässä tarkoituksessa se:

- 1) tarkistaa, ovatko kaikki ilmoitusvelvolliset tehneet tässä laissa säädetyn ilmoituksen;
- 2) julkistaa viipymättä kaikki saapuneet ilmoitukset; ja
- 3) tarkistettuaan ilmoitukset tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen, täydentämään jo tehtyä ilmoitusta taikka selvittämään ilmoituksen oikeellisuutta ja riittävyyttä.

Jos ilmoitusvelvollinen ei Valtiontalouden tarkastusviraston kehotuksesta huolimatta tee tässä laissa säädettyä ilmoitusta taikka jos ilmoitus havaitaan olennaisilta kohdiltaan ilmeisen virheelliseksi tai puutteelliseksi, Valtiontalouden tarkastusvirasto voi velvoittaa ilmoitusvelvollisen sakon uhalla tekemään ilmoituksen taikka korjaamaan virheen tai puutteen. Uhkasakon tuomitsee valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 15 §:ssä tarkoitettu uhkasakkolautakunta. Uhkasakon asettamiseen ja maksettavaksi tuomitsemiseen saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaisissa (586/1996) säädetään.

Valtiontalouden tarkastusviraston suorittama valvonta päättyy kahdeksan kuukauden kuluttua vaalien tuloksen vahvistamisesta. Tarkastusvirasto voi kuitenkin tämän määräajan estämättä suorittaa loppuun määräajassa aloitetun valvonnan. Tarkastusvirasto antaa eduskunnalle vaalikohtaisen kertomuksen saamistaan ilmoituksista ja toiminnastaan ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa.

12 §

Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus

Eduskuntavaaleja ja kuntavaaleja koskevat tiedot pidetään saatavilla yleisessä tietoverkossa viiden vuoden, europarlamenttivaaleja koskevat tiedot kuuden vuoden ja presidentinvaalia koskevat tiedot seitsemän vuoden ajan vaalien tuloksen vahvistamisesta. Muiden kuin 5 §:ssä

tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten tekemät ennakkoilmoitukset pidetään saatavilla yleisessä tietoverkossa 30 päivän ajan vaalien tuloksen vahvistamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 2015

Pääministeri

Juha Sipilä

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström

1.

Laki

puoluelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puoluelain (10/1969) 2 ja 3 §:n suomenkielinen sanamuoto, 6, 9, 9 d, 9 e ja 11 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 ja 3 §:n suomenkielinen sanamuoto ja 6 § laissa 372/2012 sekä 9, 9 d, 9 e ja 11 § laissa 683/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Puolueen rekisteröinti

Puolueen rekisteröinti

Puolueena rekisteröidään kirjallisesta hakemuksesta yhdistys:

1) jonka varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen;

2) jolla on vähintään 5 000 eduskuntavaaleissa, kunnallisvaaleissa tai europarlamenttivaaleissa äänioikeutettua kannattajaa;

3) jonka säännöt turvaavat kansanvaltaisten periaatteiden noudattamisen yhdistyksen päätöksenteossa ja toiminnassa; ja

4) jolla on säännöistä ilmenevän tarkoituksen toteuttamiseksi laadittu, yhdistyksen valtiollisessa toiminnassa noudatettavat periaatteet ja tavoitteet ilmaiseva yleisohjelma.

Toisen yhdistyksen jäsen-, paikallis-, rinnakkais- tai apuyhdistystä ei voida rekisteröidä puolueena.

Puolueen rekisteröiminen toimitetaan maksutta.

Puolueena rekisteröidään kirjallisesta hakemuksesta yhdistys:

1) jonka varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen;

2) jolla on vähintään 5 000 eduskuntavaaleissa, *kuntavaaleissa* tai europarlamenttivaaleissa äänioikeutettua kannattajaa;

3) jonka säännöt turvaavat kansanvaltaisten periaatteiden noudattamisen yhdistyksen päätöksenteossa ja toiminnassa; ja

4) jolla on säännöistä ilmenevän tarkoituksen toteuttamiseksi laadittu, yhdistyksen valtiollisessa toiminnassa noudatettavat periaatteet ja tavoitteet ilmaiseva yleisohjelma.

Toisen yhdistyksen jäsen-, paikallis-, rinnakkais- tai apuyhdistystä ei voida rekisteröidä puolueena.

Puolueen rekisteröiminen toimitetaan maksutta.

3 §

3 §

Rekisteröintihakemus

Rekisteröintihakemus

Rekisteröimishakemukseen on liitettävä:

- 1) ote yhdistysrekisteristä;
- 2) virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös voimassa olevista säännöistä;
- 3) yleisohjelma; ja

Rekisteröimishakemukseen on liitettävä:

- 1) ote yhdistysrekisteristä;
- 2) virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös voimassa olevista säännöistä;
- 3) yleisohjelma; ja

4) oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisia kortteja käyttäen laadittu luettelo puolueen kannattajista.

Luettelokortissa tulee olla:

- 1) kannattajan henkilötiedot;
- 2) hänen vakuutuksensa, että hän on ääni-oikeutettu eduskuntavaaleissa, kunnallisvaaleissa tai europarlamenttivaaleissa;
- 3) päiväys, joka ei saa olla yhtä vuotta vanhempi; ja
- 4) kannattajan omakätinen allekirjoitus.

6 §

Puolueen poistaminen rekisteristä

Puolue, jonka ehdokkaista ketään ei ole valittu edustajaksi viimeksi toimitetuissa eikä niitä edeltäneissä eduskuntavaaleissa, poistetaan rekisteristä. Puolue poistetaan rekisteristä myös, jos se on lakannut olemasta rekisteröitynä yhdistyksenä.

Puolue voidaan poistaa rekisteristä myös oman hakemuksensa perusteella.

9 §

Valtionavustus

Valtion talousarvion rajoissa voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärien osoittamassa suhteessa. Jos eduskuntavaalien välisenä aikana kunkin vuoden valtion talousarvion julkaisemiseen mennessä vähintään puolet jotakin puoluetta edustaneista ja puolueen valtionavustusosuutta laskettaessa mukaan luetuista kansanedustajista on ilmoittanut eduskunnan puhemiehelle luopuvansa edustamasta tätä puoluetta eduskunnassa, on avustuksen jakoperustetta tarkistettava siten, että tapahtuneet siirtymiset otetaan huomioon. Puolueen avustuksesta osa voidaan osoittaa muun yhdistyksen toiminnan tuke-

4) oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisia kortteja käyttäen laadittu luettelo puolueen kannattajista.

Luettelokortissa tulee olla:

- 1) kannattajan henkilötiedot;
- 2) hänen vakuutuksensa, että hän on ääni-oikeutettu eduskuntavaaleissa, *kuntavaaleissa* tai europarlamenttivaaleissa;
- 3) päiväys, joka ei saa olla yhtä vuotta vanhempi; ja
- 4) kannattajan omakätinen allekirjoitus.

6 §

Puolueen poistaminen rekisteristä

Puolue, jonka ehdokkaista ketään ei ole valittu edustajaksi *tai joka ei ole saanut vähintään kahta prosenttia koko maassa annetuista äänistä* viimeksi toimitetuissa eikä niitä edeltäneissä eduskuntavaaleissa, poistetaan rekisteristä. Puolue poistetaan rekisteristä myös, jos se on lakannut olemasta rekisteröitynä yhdistyksenä.

Puolue voidaan poistaa rekisteristä myös oman hakemuksensa perusteella.

9 §

Valtionavustus

Valtion talousarvion rajoissa voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärien osoittamassa suhteessa. Puolueen avustuksesta osa voidaan osoittaa muun yhdistyksen toiminnan tukemiseen.

miseen.

Avustukseen on oikeutettu 1 momentissa tarkoitettujen puolueiden lisäksi myös sellainen puolue, jota viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa yhteislistoilta tai valitsijayhdistysten listoilta valitut kansanedustajat ovat eduskunnan puhemiehelle ilmoittaneet haluavansa edustaa ja joka jatkaa asianomaiset yhteislistat antaneiden tai valitsijayhdistykset perustaneiden äänestäjäryhmien poliittista toimintaa. Edellytyksenä on kuitenkin, että puoluetta ei ole merkitty puoluerekisteriin ennen sitä vaalilaissa (714/1998) säädettyä määräpäivää, jona oikeusministeriön on mainittuja vaaleja varten viimeistään ilmoitettava vaalipiirilautakunnille puoluerekisteriin merkityt puolueet. Avustus on jaettava noudattaen 1 momentissa säädettyjä jakoperusteita soveltuvien osin.

Avustuksen myöntää hakemuksesta valtioneuvosto. Avustuksen maksaa valtioneuvoston kanslia.

Muutoin avustuksen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön sovelletaan, mitä valtioneuvustuslaissa (688/2001) säädetään.

9 d §

Tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen

Puolue toimittaa valtiontalouden tarkastusvirastolle ja oikeusministeriölle puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen tilintarkastuskertomuksen ja tilinpäätöksen liitteineen sekä 9 a §:n 1 momentissa tarkoitetut tilitykset ja tiedot. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen on tätä varten toimitettava vastaavat asiakirjat ja tiedot asianomaiselle puolueelle. Puolueen asiakirjat ja tiedot toimitetaan kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun puolueen tilinpäätös on vahvis-

Avustukseen on oikeutettu 1 momentissa tarkoitettujen puolueiden lisäksi myös sellainen puolue, jota viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa yhteislistoilta tai valitsijayhdistysten listoilta valitut kansanedustajat ovat eduskunnan puhemiehelle ilmoittaneet haluavansa edustaa ja joka jatkaa asianomaiset yhteislistat antaneiden tai valitsijayhdistykset perustaneiden äänestäjäryhmien poliittista toimintaa. Edellytyksenä on kuitenkin, että puoluetta ei ole merkitty puoluerekisteriin ennen sitä vaalilaissa (714/1998) säädettyä määräpäivää, jona oikeusministeriön on mainittuja vaaleja varten viimeistään ilmoitettava vaalipiirilautakunnille puoluerekisteriin merkityt puolueet. Avustus on jaettava noudattaen 1 momentissa säädettyjä jakoperusteita soveltuvien osin.

Avustukseen on oikeutettu 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen puolueiden lisäksi puolue, joka viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa on saanut vähintään kaksi prosenttia koko maassa annetuista äänistä. Tällaiselle puolueelle myönnettävä avustus on kolmasosa siitä, mitä 1 momentissa tarkoitetulle puolueelle myönnetään yhtä edustajanpaikkaa kohti.

Avustuksen myöntää hakemuksesta valtioneuvosto. Avustuksen maksaa valtioneuvoston kanslia.

Muutoin avustuksen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön *sekä sen valvontaan sovelletaan tämän lain ohella*, mitä valtioneuvustuslaissa (688/2001) säädetään.

9 d §

Tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen

Puolue toimittaa Valtiontalouden tarkastusvirastolle puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen tilintarkastuskertomuksen, *toimintakertomuksen ja tasekirjan* sekä 9 a §:n 1 momentissa tarkoitetut tilitykset ja tiedot. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen on tätä varten toimitettava vastaavat asiakirjat ja tiedot asianomaiselle puolueelle. Puolueen asiakirjat ja tiedot toimitetaan kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun puolueen tilinpäätös on vahvistettu. Avustus-

tettu. Avustuspäätöksessä tarkoitettun yhdistyksen asiakirjat ja tiedot toimitetaan yhden kuukauden kuluessa yhdistyksen tilinpäätöksen vahvistamisesta.

Puolueen lähiyhteisöksi ilmoitettu yhteisö tai säätiö toimittaa valtiontalouden tarkastusvirastolle tilintarkastuskertomuksensa ja tilinpäätöksensä liitteineen, 9 a §:n 2 momentissa tarkoitettun erittelyn ja 9 c §:n 3 momentissa tarkoitettun lausunnon kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Yhteisö tai säätiö, jonka rahasto on ilmoitettu lähiyhteisöksi, toimittaa vastaavat asiakirjat kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa tarkempia määräyksiä asiakirjojen ja tietojen toimittamisesta.

9 e §

Valvonta

Oikeusministeriö valvoo 9 §:ssä tarkoitettun avustuksen käyttöä sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista siltä osin kuin valvonta ei kuulu valtiontalouden tarkastusviraston tehtäväksi. Avustuksen käytön valvontaan sovelletaan valtionavustuslakia.

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo tämän lain tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista puolueen, puolueen lähiyhteisön ja avustuspäätöksessä tarkoitettun yhdistyksen (valvottava) toiminnassa. Tässä tehtävässään virasto voi tarkastaa valvottavan tilinpittoa ja varojen käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään tästä laista johtuvat velvollisuutensa.

Valtiontalouden tarkastusvirasto voi sakon uhalla velvoittaa valvottavan täyttämään velvollisuutensa, jos asiakirjoja tai tietoja ei ole viraston kehotuksesta huolimatta toimitettu, korjattu tai täydennetty taikka niiden oikeellisuutta ja riittävyyttä selvitetty ja laiminlyönti on kokonaisuutena arvioiden olennainen. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi val-

päätöksessä tarkoitettun yhdistyksen asiakirjat ja tiedot toimitetaan yhden kuukauden kuluessa yhdistyksen tilinpäätöksen vahvistamisesta.

Puolueen lähiyhteisöksi ilmoitettu yhteisö tai säätiö toimittaa Valtiontalouden tarkastusvirastolle tilintarkastuskertomuksensa, toimintakertomuksen ja tasekirjan, 9 a §:n 2 momentissa tarkoitettun erittelyn ja 9 c §:n 3 momentissa tarkoitettun lausunnon kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Yhteisö tai säätiö, jonka rahasto on ilmoitettu lähiyhteisöksi, toimittaa vastaavat asiakirjat kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa tarkempia määräyksiä asiakirjojen ja tietojen toimittamisesta.

9 e §

Valvonta

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo 9 §:ssä tarkoitettun avustuksen käyttöä sekä tämän lain tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista puolueen, puolueen lähiyhteisön ja avustuspäätöksessä tarkoitettun yhdistyksen (valvottava) toiminnassa. Tässä tehtävässään virasto voi tarkastaa valvottavan tilinpittoa ja varojen käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään tästä laista johtuvat velvollisuutensa.

Valtiontalouden tarkastusvirasto voi sakon uhalla velvoittaa valvottavan täyttämään velvollisuutensa, jos asiakirjoja tai tietoja ei ole viraston kehotuksesta huolimatta toimitettu, korjattu tai täydennetty tai niiden oikeellisuutta ja riittävyyttä selvitetty ja laiminlyönti on kokonaisuutena arvioiden olennainen. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi valtion-

tiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 15 §:ssä tarkoitettu uhkasakkolautakunta. Uhkasakon asettamiseen ja maksettavaksi tuomitsemiseen saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Valtiontalouden tarkastusviraston toimitamasta valvonnasta säädetään muutoin valtiontalouden tarkastusvirastosta annetussa laissa.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen toiminnastaan tämän lain valvonnassa.

11 §

Takaisinperintä

Valtioneuvoston yleisistunto voi määrätä 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen maksamisen lopetettavaksi sekä jo maksetun avustuksen tai sen osan takaisin perittäväksi siten kuin takaisinperinnästä valtionavustuslaissa säädetään. Maksaminen voidaan kuitenkin määrätä lopetettavaksi tai jo maksettu avustus kokonaan tai osittain takaisin perittäväksi myös puolueelta, joka olennaisesti laiminlyö tämän lain mukaan sille kuuluvan velvollisuuden. Jos velvollisuuden laiminlyöjä on avustuspäätöksessä tarkoitettu muu yhdistys, avustuksen maksamisen lopettaminen tai takaisinperintä voi koskea vain sille osoitettua avustuksen osaa.

talouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 15 §:ssä tarkoitettu uhkasakkolautakunta. Uhkasakon asettamiseen ja maksettavaksi tuomitsemiseen saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Valtiontalouden tarkastusviraston suorittamasta valvonnasta säädetään muutoin valtiontalouden tarkastusvirastosta annetussa laissa.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen toiminnastaan tämän lain noudattamisen valvonnassa.

11 §

Takaisinperintä

Valtiontalouden tarkastusvirasto voi määrätä 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen maksamisen lopetettavaksi sekä jo maksetun avustuksen tai sen osan takaisin perittäväksi siten kuin takaisinperinnästä valtionavustuslaissa säädetään. Maksaminen voidaan kuitenkin määrätä lopetettavaksi tai jo maksettu avustus kokonaan tai osittain takaisin perittäväksi myös puolueelta, joka olennaisesti laiminlyö tämän lain mukaan sille kuuluvan velvollisuuden. Jos velvollisuuden laiminlyöjä on avustuspäätöksessä tarkoitettu muu yhdistys, avustuksen maksamisen lopettaminen tai takaisinperintä saa koskea vain sille osoitettua avustuksen osaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20. Oikeusministeriö suorittaa vuoden 2015 osalta puolueiden valtionavustuksen käytön valvonnan.

2.

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 1, 4, 6 ja 9 §:n sekä 12 §:n 2 momentin suomenkielinen sanamuoto sekä 5 ja 10 §, sellaisina kuin niistä ovat 4 ja 6 §:n sekä 12 §:n 2 momentin suomenkielinen sanamuoto laissa 684/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain soveltamisala ja tarkoitus

Lain soveltamisala ja tarkoitus

Tässä laissa säädetään ehdokkaan vaalirahoituksesta ja sen ilmoittamisesta eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, kunnallisvaaleissa ja europarlamenttivaaleissa.

Lain tarkoituksena on lisätä vaalirahoituksen avoimuutta ja tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista sekä rajoittaa ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua.

Tässä laissa säädetään ehdokkaan vaalirahoituksesta ja sen ilmoittamisesta eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, *kuntavaaleissa* ja europarlamenttivaaleissa.

Lain tarkoituksena on lisätä vaalirahoituksen avoimuutta ja tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista sekä rajoittaa ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua.

4 §

4 §

Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset

Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea, jonka antajaa ei voida selvittää. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaisesta keräystoiminnasta saatua tukea.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa suoraan tai välillisesti samalta tukijalta enempää tukea kuin arvoltaan 3 000 euroa kunnallisvaaleissa,

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea, jonka antajaa ei voida selvittää. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaisesta keräystoiminnasta saatua tukea.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa suoraan tai välillisesti samalta tukijalta enempää tukea kuin arvoltaan 3 000 euroa *kuntavaaleissa*,

Voimassa oleva laki

6 000 euroa eduskuntavaaleissa ja 10 000 euroa europarlamenttivaaleissa. Tuki puolueissa (10/1969) tarkoitettua puolueelta tai puolueyhdistykseltä voi kuitenkin olla tätä suurempi, jollei se sisällä mainittua rahamäärää enempää muulta tukijalta välitettävää tukea.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö saavat vastaanottaa ulkomaista tukea vaalikampanjaan vain yksityishenkilöiltä sekä ehdokkaan aatesuuntaa edustavilta kansainvälisiltä yhteisöiltä ja säätiöiltä.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea vaalikampanjaan valtiolta, kunnalta, kuntayhtymältä, valtion tai kunnan liikelaitokselta, julkisoikeudelliselta yhdistykseltä, laitokselta tai säätiöltä eivätkä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla valtion tai kunnan määräysvallassa olevalta yhtiöltä. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaista vieraanvaraisuutta.

Ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön on huolehdittava, että vaalikampanjaan kuuluvasta tai sitä tukemaan tarkoitettusta maksullisesta mainoksesta käy ilmi mainoksen maksajan nimi. Yksityishenkilön nimeä ei saa kuitenkaan julkistaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen maksamansa mainoksen arvo on kunnallisvaaleissa pienempi kuin 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, europarlamenttivaaleissa tai presidentinvaalissa pienempi kuin 1 500 euroa.

5 §

Ilmoitusvelvollisuus

Velvollinen tekemään ilmoituksen vaalirahoituksesta on:

- 1) eduskuntavaaleissa kansanedustajaksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varaedustajaksi määrätty;
- 2) presidentinvaalissa ehdokkaan asettanut puolue ja ehdokkaan asettaneen valitsijayhdistyksen vaaliasiamies tai tämän varamies;
- 3) kunnallisvaaleissa valtuutetuksi tai vara-

Ehdotus

6 000 euroa eduskuntavaaleissa ja 10 000 euroa europarlamenttivaaleissa. Tuki puolueissa (10/1969) tarkoitettua puolueelta tai puolueyhdistykseltä voi kuitenkin olla tätä suurempi, jollei se sisällä mainittua rahamäärää enempää muulta tukijalta välitettävää tukea.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö saavat vastaanottaa ulkomaista tukea vaalikampanjaan vain yksityishenkilöiltä sekä ehdokkaan aatesuuntaa edustavilta kansainvälisiltä yhteisöiltä ja säätiöiltä.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea vaalikampanjaan valtiolta, kunnalta, kuntayhtymältä, valtion tai kunnan liikelaitokselta, julkisoikeudelliselta yhdistykseltä, laitokselta tai säätiöltä eivätkä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla valtion tai kunnan määräysvallassa olevalta yhtiöltä. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaista vieraanvaraisuutta.

Ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön on huolehdittava, että vaalikampanjaan kuuluvasta tai sitä tukemaan tarkoitettusta maksullisesta mainoksesta käy ilmi mainoksen maksajan nimi. Yksityishenkilön nimeä ei saa kuitenkaan julkistaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen maksamansa mainoksen arvo on *kuntavaaleissa* pienempi kuin 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, europarlamenttivaaleissa tai presidentinvaalissa pienempi kuin 1 500 euroa.

5 §

Ilmoitusvelvollisuus

Velvollinen tekemään ilmoituksen vaalirahoituksesta on:

- 1) eduskuntavaaleissa kansanedustajaksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varaedustajaksi määrätty;
- 2) presidentinvaalissa ehdokkaan asettanut puolue ja ehdokkaan asettaneen valitsijayhdistyksen vaaliasiamies tai tämän varamies;
- 3) *kuntavaaleissa* valtuutetuksi tai varaval-

Voimassa oleva laki

valtuutetuksi valittu;

4) europarlamenttivaaleissa Euroopan parlamentin jäseneksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varajäseneksi määrätty.

6 §

Ilmoitettavat tiedot

Ilmoitukseen merkitään:

1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;

2) ehdokkaan nimi, arvo, ammatti tai tehtävä, hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas, sekä eduskuntavaaleissa ehdokkaan vaalipiiri ja kunnallisvaaleissa se kunta, jossa ehdokas oli ehdolla;

3) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltyinä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitulaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;

4) vaalirahoitus yhteensä sekä eriteltynä ehdokkaan omiin varoihin, ehdokkaan ottamiin lainoihin mukaan luettuina ilmoitusta annettaessa maksamattomina olevat laskut sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltynä tukeen yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueelta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta;

5) muut ilmoitusvelvollisen tarpeelliseksi katsomat tiedot vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Erikseen on ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kunnallis-

Ehdotus

tuutetuksi valittu;

4) europarlamenttivaaleissa Euroopan parlamentin jäseneksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varajäseneksi määrätty *sekä vaalilain (714/1998) 91 §:ssä tarkoitetussa nimisarjassa varajäsenestä seuraavana oleva ehdokas.*

Edellä 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu tukiyhdistys tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö on presidentinvaalissa velvollinen toimittamaan ilmoitusvelvolliselle 8 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tietoja ja selvityksiä.

6 §

Ilmoitettavat tiedot

Ilmoitukseen merkitään:

1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;

2) ehdokkaan nimi, arvo, ammatti tai tehtävä, hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas, sekä eduskuntavaaleissa ehdokkaan vaalipiiri ja *kuntavaaleissa* se kunta, jossa ehdokas oli ehdolla;

3) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltyinä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitulaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;

4) vaalirahoitus yhteensä sekä eriteltynä ehdokkaan omiin varoihin, ehdokkaan ottamiin lainoihin mukaan luettuina ilmoitusta annettaessa maksamattomina olevat laskut sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltynä tukeen yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueelta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta;

5) muut ilmoitusvelvollisen tarpeelliseksi katsomat tiedot vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Erikseen on ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on *kuntavaa-*

Voimassa oleva laki

vaaleissa vähintään 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, europarlamenttivaaleissa tai presidentinvaalissa vähintään 1 500 euroa. Jos tämä tuki on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tueksi luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös tieto välitetyn tuen antajasta.

Jos ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö on ottanut lainaa vaalikampanjan kuluihin kattamiseksi, ilmoitukseen otetaan suunnitelma lainan takaisinmaksusta.

Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 2 momentissa mainittu rahamäärä.

Ehdokas, jonka vaalirahoitus kuntavaaleissa jää alle 800 euron, ei ole velvollinen antamaan 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Hänen tulee kuitenkin antaa kirjallinen vakuutus siitä, että hänen vaalirahoituksensa ei ole ylittänyt tässä momentissa säädettyä rajaa.

9 §

Oikeusministeriön tiedonantotehtävät

Oikeusministeriö toimittaa maksutta valtiontalouden tarkastusvirastolle vaalilain (714/1998) 43 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen ehdokasrekisterin tiedot sekä eduskuntavaaleissa, kunnallisvaaleissa ja europarlamenttivaaleissa viipymättä vaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen ja presidentinvaalissa viipymättä ehdokasasettelun päättymisen jälkeen tiedot ilmoitusvelvollisista.

10 §

Valtiontalouden tarkastusviraston valvonta-tehtävät

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Tässä

Ehdotus

leissa vähintään 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, europarlamenttivaaleissa tai presidentinvaalissa vähintään 1 500 euroa. Jos tämä tuki on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tueksi luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös tieto välitetyn tuen antajasta.

Jos ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö on ottanut lainaa vaalikampanjan kuluihin kattamiseksi, ilmoitukseen otetaan suunnitelma lainan takaisinmaksusta.

Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 2 momentissa mainittu rahamäärä.

Ehdokas, jonka vaalirahoitus *kuntavaaleissa* jää alle 800 euron, ei ole velvollinen antamaan 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Hänen tulee kuitenkin antaa kirjallinen vakuutus siitä, että hänen vaalirahoituksensa ei ole ylittänyt tässä momentissa säädettyä rajaa.

9 §

Oikeusministeriön tiedonantotehtävät

Oikeusministeriö toimittaa maksutta valtiontalouden tarkastusvirastolle vaalilain 43 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen ehdokasrekisterin tiedot sekä eduskuntavaaleissa, *kuntavaaleissa* ja europarlamenttivaaleissa viipymättä vaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen ja presidentinvaalissa viipymättä ehdokasasettelun päättymisen jälkeen tiedot ilmoitusvelvollisista.

10 §

Valtiontalouden tarkastusviraston valvonta-tehtävät

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Tässä

Voimassa oleva laki

tarkoituksessa se:

- 1) tarkistaa, ovatko kaikki ilmoitusvelvolliset tehneet tässä laissa säädetyn ilmoituksen;
- 2) julkistaa viipymättä kaikki saapuneet ilmoitukset; ja
- 3) tarkistettuaan ilmoitukset tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen, täydentämään jo tehtyä ilmoitusta taikka selvittämään ilmoituksen oikeellisuutta ja riittävyyttä.

Jos ilmoitusvelvollinen ei valtionalouden tarkastusviraston kehotuksesta huolimatta tee tässä laissa säädettyä ilmoitusta taikka jos ilmoitus havaitaan olennaisilta kohdiltaan ilmeisen virheelliseksi tai puutteelliseksi, valtionalouden tarkastusvirasto voi velvoittaa ilmoitusvelvollisen sakon uhalla tekemään ilmoituksen taikka korjaamaan virheen tai puutteen. Uhkasakon tuomitsee valtionalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 15 §:ssä tarkoitettu uhkasakkolautakunta. Uhkasakon asettamiseen ja maksettavaksi tuomitsemiseen saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaisa (586/1996) säädetään.

Valtionalouden tarkastusvirasto antaa eduskunnalle vaalikohtaisen kertomuksen saamistaan ilmoituksista ja toiminnastaan ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonassa kahdeksan kuukauden kuluessa vaalien tuloksen vahvistamisesta.

12 §

Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus

Eduskuntavaaleja ja kunnallisvaaleja koskevat tiedot pidetään saatavilla yleisessä tietoverkossa viiden vuoden, europarlamenttivaaleja koskevat tiedot kuuden vuoden ja presidentinvaalia koskevat tiedot seitsemän vuoden ajan vaalien tuloksen vahvistamisesta. Muiden kuin 5 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten tekemät ennakkoilmoitukset pidetään saatavilla yleisessä tietoverkossa 30

Ehdotus

tarkoituksessa se:

- 1) tarkistaa, ovatko kaikki ilmoitusvelvolliset tehneet tässä laissa säädetyn ilmoituksen;
- 2) julkistaa viipymättä kaikki saapuneet ilmoitukset; ja
- 3) tarkistettuaan ilmoitukset tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen, täydentämään jo tehtyä ilmoitusta taikka selvittämään ilmoituksen oikeellisuutta ja riittävyyttä.

Jos ilmoitusvelvollinen ei Valtionalouden tarkastusviraston kehotuksesta huolimatta tee tässä laissa säädettyä ilmoitusta taikka jos ilmoitus havaitaan olennaisilta kohdiltaan ilmeisen virheelliseksi tai puutteelliseksi, Valtionalouden tarkastusvirasto voi velvoittaa ilmoitusvelvollisen sakon uhalla tekemään ilmoituksen taikka korjaamaan virheen tai puutteen. Uhkasakon tuomitsee valtionalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 15 §:ssä tarkoitettu uhkasakkolautakunta. Uhkasakon asettamiseen ja maksettavaksi tuomitsemiseen saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaisa (586/1996) säädetään.

Valtionalouden tarkastusviraston suorittama valvonta päättyy kahdeksan kuukauden kuluttua vaalien tuloksen vahvistamisesta. Tarkastusvirasto voi kuitenkin tämän määräajan estämättä suorittaa loppuun määräajassa aloitetun valvonnan. Tarkastusvirasto antaa eduskunnalle vaalikohtaisen kertomuksen saamistaan ilmoituksista ja toiminnastaan ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonassa.

12 §

Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus

Eduskuntavaaleja ja kuntavaaleja koskevat tiedot pidetään saatavilla yleisessä tietoverkossa viiden vuoden, europarlamenttivaaleja koskevat tiedot kuuden vuoden ja presidentinvaalia koskevat tiedot seitsemän vuoden ajan vaalien tuloksen vahvistamisesta. Muiden kuin 5 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten tekemät ennakkoilmoitukset pidetään saatavilla yleisessä tietoverkossa 30 päi

HE 73/2015 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

päivän ajan vaalien tuloksen vahvistamisesta.

vän ajan vaalien tuloksen vahvistamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.